

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körut 15.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre . . . . . „ 3.50
Negyedévre . . . . . „ 1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Zsidó vallás-bölcészeti felolvasások.

Az egyetemre kerülő ifjúságnál — a theologusokat ide nem értve — az »index« a vallás erkölcsi nevelés végét jelenti. Az »alma mater« csak papnövendékek számára teszi lehetővé, hogy a vallásuk mélyében levő kincsekhez — minden positiv vallás mélyében bőven vannak ezek — jussanak, hogy ezeknek a kincseknek értékével tisztába jöhessenek, szóval, hogy vallásos hitüket magasabb szempontból s fejlettebb vagy legalább is érett ész igénylő lényegében tárgyaljuk.

Elemi és középiskolákban a tanulók képződő értelmével lépést tartva, a vallásnak inkább csak külső formáit és történetét lehet tanítani; de lényegének és fejlődésének bölcseletét nem.

Ezért az egyetemi ifjúság, mely a 2 egyetemen és akadémiákon szaktudományainak nem csak külső formáit, hanem azoknak savát borsát tanulja megismerni, a vallást, melynek inkább csak nyilatkozási módjait, alakját s ezeknek történetét ismeri — talán éppen értelmiségénél fogva, mely a külsőségeket, a nem alapos ismereteket alig respektálhatja eléggé — hogy úgy mondjam, természetszerűleg elhanyagolja.

A mostani zsidó egyetemi ifjúság, mely tősgyökeres magyar — be kell ismernünk — még csak a fejlődés fokán volt magyarnyelvű tanerőktől vallási tekintetben olyan ismereteket is bajosan szerezhettek, minőkkel az egyetemre a többi felekezetbeli került. A vidéki középiskolákban — kevés kivétellel — még most is hiányos a zsidó vallás tanítás; mert alig nyujtanak többet mint a görög professzor. De ezen kérdés fejtegetése most túlhaladná feladatunkat.

Az elmondottakkal mi csak azon örömnünknek megokolását czéloztuk, mely elfog, midőn

látjuk, hogy a zsidó egyetemi ifjúság a vallás-erkölcsi nevelésen észlelhető eme réseket nemcsak észrevette, hanem részéről, eltávolítása érdekében, a pesti izr. hitközségnél megtette a kellő lépéseket is. Ez a törekvése annál a hitközségnél, mely a fővárosi elemi és középiskolákban a zsidó vallás tanítás tekintetében már megmutatta a vidéken is követendő módokat, csak teljes készsége találhatott.

A pesti izr. hitközség t. i. megkereste az ép oly lelkes zsidót, mint jeles tudóst, Goldzieher Ignác dr. tanárt, ki a megkeresés folytán a dohányutcza zsidóiskola disztermében „A zsidó vallás fejlődése« czimen f. hó 19-én felolvasási ciklust kezd meg.

E czim is elárulja, hogy nem szórakozást kereső hölgyek, hanem a komoly tanulmányokkal foglalkozó zsidó ifjúság számára készül; de világossá teszi egyszersmind azt is, hogy a képzett ifjúságot olyan körbe fogja vezetni, mely midőn vallásos érzületét elégíti ki, egyuttal célja ismeretkörét is szélesebbé tenni.

Midőn Goldzieher dr. küszöbön levő felolvasási ciklusának ilyen céljai vannak s midőn e célok ugyanazok, melyeknek megvalósítása érdekében a zsidó egyetemi ifjúság maga emelt szót: akkor a zsidó egyetemi ifjúságnak önérzete nem várhat buzdító szóra, nem lelkesítő hangokra! Az ország szívében tartózkodó zsidó egyetemi polgárság tudja, hogy ha tömeges látogatásával vallásunknak ezt a magasabb fokú, lényegébe, bölcseletébe behatoló tanulási módot meghonosítja, s a jövő számára biztosítja: úgy a testvéregyetem és akadémiák zsidó polgárságának megmutatja az utat, melyen a vallásunk mélyében rejlő kincsekhez juthatni.

H. S.

Még egyszer a százmillió adomány.

Mult heti vezércikkünk után valamennyi fővárosi lap közölte a hirt, hogy Hirsch Móríc báró száz millió frankot adományozott jótékony célokra. Később azonban a bécsi és budapesti lapokban többé-kevésbé határozott czáfolatok jelentek meg, melyek a következő magyarázó sorok közzétételére készítetnek:

Tény, hogy az izr. országos iroda a lefolyt nyár folyamán a magyarországi hitközségeket megkereste, hogy a kebelökben működő jótékonycélu egyletekről, valamint azoknak működését és állapotát feltűntető rövid értesítést küldjenek, mivel egy ismert jóltevő az ország valamennyi jótékonycélu izr. intézetének (Chewra - Kadischa egyletek kizárásával) nagyszerű alapítványt szánt. Tény továbbá, hogy az országos iroda a fővárosi izraelita nőegylet elnök-aszszonyának megkeresése folytán — a ki meg ama nemes jóltevő felszólítása következtében, kinek ő Magyarországának szánt jótékonyágában buzdítója és tanácsadója — cselekedett.

Ilyen előzmények után a napokban lapom párisi tudósítójától azt a hirt vettem, hogy Hirsch báró a Párisban megjelenő „Archives Israelites“ közlése szerint Magyarország, Galiczia és Oroszország jótékonycélu izraelita egyletei számára százmillió frankot adományozott. A levelező, midőn a nagyszerű adomány történetét közölte, megjegyezte, hogy az „Arch. Isr.“ hire annyiban nem helyes, a mennyiben a báró a mesés összeget Európa valamennyi jótékonycélu izr. egyletének szánta.

Tekintve már most, hogy az említett, Magyarországon beszerzett adatok következtében a híres philantrop nagyszerű elhatározását mindenfelé várták, s tekintve,

hogy a báró már eddig is a jótékonyág terén oly valóban nagyot tett: nem találtam okot arra nézve, hogy a különben is megbízható levelező által is megerősített jónevű francia lap eme híret, bármily rendkívülinek is tetszett, ezuttal kétségbe vonjam. Megjegyzem egyébiránt, hogy a százmillió adomány híret lapommal egyidejűleg a török lapok is közölték.

Ezzel az alkalommal legyen szabad az „Egyenlőség“ mult heti vezércikkének egy másik adatát helyreigazítanom. Ott ugyanis meg van említve, hogy a báró ebben az évben magában 1.700,000 frtot fordított jótékony célokra (csak nem rég egy millió frtot adományozott a Galicziába felállítandó zsidó ipariskolák számára), mely összegből Magyarországra 36,000 frt esik. Nos hát, mint kompetens forrásból értesülök, Hirsch báró magában az utolsó hat hónapban nem 36,000, hanem közel nyolcvanezer forintot juttatott Bischitz Johanna jótékony keze által a magyarországi szükölködőknek felekezeti különbség nélkül. A báró ugyanis mindent el szokott követni, hogy a lapok adományairól tudomást ne szerezhessenek, a miért is jótékonyága csak részben lesz köztudomásúvá.

Szabolcsi Miksa,

Az „Egyenlőség“ egyik barátjától lapunk zárta előtt a következő sorokat vettük:

A párisban megjelenő „Figaró“ november 9-iki száma szóról szóra ezt írja: „Hirsch báró az európai izr. jótékony egyesületeknek 100 millió frankot adományozott.“ Amde a „Figaró“ 9-iki száma, mint rendesen, már az előző nap este, tehát 8-án jelent meg és a hirt bizonyára nem az „Egyenlőség“-ből vette, sem a 7-én megjelent budapesti lapokból, mik csak 9-én érkeznek Párisba.

Az erdélyi hadgyakorlatok és a zsidó hitközségek.

(2. Folytatás.)

Végre kilencz óra lett. Kürt szava hangzott a völgy ölében, és mi fogvaczogva beakartunk vonulni Szt. Imrére.

De merre? kérdtük egymástól mi tiszték! Hogy merről jöttünk, azt a sok ide oda mozgás következtében, ki tudhatta? De él a zsidók Istene! Apró lángocskák látszottak a távolban! Columbus meglátta a szárazföldet, és mi sejtettük a falut. Árkon-bokron botorkáltunk lefelé, s bukdácsolva estünk. Ekkor egy zsidó szakaszvezetőnek eszébe jutott, milyen jól látott a Bileám számára. Előre küldtünk tehát egy tisztit lovat, s így nagy bajjal eljutottunk a sártengerbe, akarom mondani — a faluba.

Csak itt tudtuk meg, mire jó a sábesz; mert ha ez nincs, ha nem gyújt gyertyát a felubeli 5 zsidó család, a hegygyel szemben laknak, reggelig sem jutunk a faluba, mert bizony az oláhnak nincs gyer-

tyája, mivel annak — ki a tyukokkal egyszerre veti magát Morpheus karjaiba — nem kell.

A ki eddig antiszemita volt, bizonyosan felhagyott vele, mert látta, hogy mennyire helyén van, ha zsidó is lakik a faluban.

És kikhez mentünk a faluban? Ismét csak zsidókhoz. De hát kik előbb jöhettek le, megelőztek bennünket, és így mi tovább barangoltunk, míg a század részére egy csürben csináltam helyet; magam pedig egy más zsidóhoz szálltam, kinél harapnivalóul csak jó hideg kávé t kaptam és jó ágyat nyughelyül.

Reggel éhes gyomorral Gy.-Fehérváron át Alvinczig mentünk.

Gy.-Fehérvár az erd, kath. püspök rezidenciája. Régi város, várral, csillagdával, kath. semminariummal, gymnasiummal.

Ez a város az erdélyi zsidó metropolis. Meglátszik is. Hatalmas két temploma egymással farkas szemet néz a főutcán. Az egyiknek, melyet a spanyolok kezdtek építeni, — orgonája is van. Itt századok óta van hitközség. Egykor itt lakott a zsidó

Három nap Jeruzsálemben.

Mint a Budapestről szeptember havában kiindult keleti kirándulás tagjának ennyi időm jutott a szent város megtekintésére. Felesleges kiemelnem, hogy mennyire természetszerűen futólagosak azon megfigyelések, melyeket az utazó ily csekély tartamu tartózkodás alatt tehet oly helyen, melyet a hozzá fűződő nagyszerű és dicsőséges emlékek egyaránt szentté és érdekessé tesznek, sőt e részben páratlanná a föld kerekiségén. Három világvallás hívei fordítják ihlet tekintetüket a 2000 éves romok felé. Biblia és világtörténelem egyaránt hirdetik ama város örök dicsőségét.

A régi zsidó nemzet legragyogóbb korszakának színhelye volt az a város, melyet a zsidó vallás hagyományai is szentté tettek és emlékezetessé e vallásnak a földteke annyi pontján szétszórt valamennyi hive előtt.

A vallásos zsidó, bárhova jutottak is ősei, egy ezredéves viszontagságos mult hanyattatásai folytán, könnyező szemmel fordul imájában a Titus által szétrombolt falak felé és buzgó, ájtatos vágyainak tetőpontja: örök nyugalmat, csendes sirt lelteni azon a helyen, melyet sóvárgó képzelete, folyton élő reménykedései máris visszanyerve, visszahódítva látnak az ő annyit túrt, oly páratlanul sokat szenvedett népe számára.

Nagy Napoleon volt az, aki az újabb időben méltán tűnhetett fel Messiásként a Kelet sanyargatott, török pasák zsaroló önkénye alatt nyögő zsidó lakosságára előtt. A híres francia hadvezér ugyanis Egyiptomban jártában felhívást intézett az ázsiai és afrikai zsidósághoz, csoportosuljon zászlai alá és ez esetre

biró. Utoljára Hajnald Lajos, akkori püspök volt az Erdély önnállósága korában a gy.-fehérvári rabbi országos czimmel birt, de most ez megszűnt. Ezeknek egyike ősem volt. Az utolsó országos rabbija Friedmann volt. Jelenleg Weisz Kálmán a rabbi, ki igen derék és művelt ember. Vallásos, de nem tulzó. Meglehetőszónok és utóbbi idő óta, mondják, magyarul is prédikál. A hitközség természetesen igen gazdag, mert régi, és clemei is roppant vagyonosak és általában nagyon befolyásosak. Semmi sem léte-sülhet itt zsidó nélkül. A tüzoltó főparancsnok is zsidó.

Van szép iskolájuk, több tanítóval, melyet keresztény fiuk is látogatnak, szép fürdőjük és számos jótékony egyesületük. Itt régóta divik az a szép szokás, hogy télen át mulatságokat, műkedvelői előadásokat rendeznek, melyek jövedelméből odavaló születésü deákokat és egyetemi hallgatókat segíveznek. Több kész orvos állását ennek köszönheti. A régi zsidó templom egyik belső falában látható néhány a 48-iki forradalomból való ágyugolyókat.

Innen a Maros hidján átmenve Portusról, mely

megigérte neki, hogy visszahódítja számára a szent várost. A felhívás, úgy látszik, eredménytelen volt, mivel a nagy tábornak olyan célú lépéséről mit sem tud a történelem.

Nem hiába legérdekesebb, leghiresebb városa a világnak Jeruzsálem. Irodalomszámba megy az, amit róla irtak olyanok, akik alapos tanulmányozás és buvárkodás céljából hónapokat, sőt éveket töltöttek benne.

Mit irjak tehát róla és különösen e tisztelt lapok olvasóit felekezeti szempontjából érdeklő dolgokat én, aki, mint mondám, három nap alatt voltam kénytelen átfutni mindazt, ami Jeruzsálemben látnivaló és nevezetes.

Néhány apró megfigyelés mellett az egyéni összenyomás, továbbá az, amit a helyszínen beavatottak szájából tájékoztatásul hallottam — mondom, ez az, amiről vázlatos képet nyújthatok és még ebből is ki kell választanom a közérdekűbet és kevésbé ismertet.

A szent város kopár, sivár hegység közepette fekszik magas falak által körülvéve, melyek 7 kapu által vannak áttörve. E kapuk közül csak 4 van nyitva a forgalom részére; 3 állandóan zárva, illetve befalazva van. Kelet felé a Kidron és Josaphat völgyek választják el azt a négy dombot, melyen a város épült, az Olajfák hegyétől, melyről gyönyörű kilátás nyílik a város kusza, szürke háztömegére, templomkupolái és minaretjeire, nemkülömben a távoli Jordánra és a Holt tengerre. Az említett négy domb, melyen a város elterül: a Moriah, Zion, Akra és Bezetha. Ezek közül legterjedelmesebb a Zion, melynek délkeleti részén van a Siloah-tó és forrás; tetején Dávid sirja látható.

a folyó jobb partján fekszik, ennek balpartján fekvő M.-Váradja nevű faluba értünk, hol rövid pihenőt tartánk. Mind a két megnevezett helységben zsidók is laknak, s noha közel vannak Gy.-Fehérvárhoz, mégis külön hitközséget alkotnak s épített templomuk is van.

Itt megint hideg kávét kaptam. Déli 1 órakor már Alvinczen süttött ránk a hirtelen előtűnt nap, s mi nagyon örültünk, hogy megint egy kis városkába érkezünk, hol meglehetősz ellátásban részesültünk, persze, mert zsidók lakják.

Alvincz kis városka, melyben kevés a magyar de a jellege mégis az. Itt van a híres Martinuzzi kastélya. Ez a helység már a Kenyérmezőn fekszik, mely Szászvárosig terjed.

Itt lakik a vidék és talán Erdély leggazdagabb zsidója: Váradjai Glück Mór nagybirtokos, ki e mellett igen egyszerű és jótékony ember.

Alvinczet vasárnap reggel hagytuk el. Istenem, be pogány korszakot éltem idáig; azt sem tudtam, hogy a „szeluchosz“ napjaiban vagyok. Csak elindu-

Tenyészete édes-kevés van Jeruzsálemnek, ami nagy részben hozzájárul keltéséhez ama komor benyomásnak, melyet a rendetlenül épült piszkos utcák és a sziklás vidék szülnek a szemlélőben.

Minden pénteken ima idején déli 12 órától egyig Jeruzsálem összes kapui bezáratnak, mivel a mozlimek régi babonája szerint a hitetlenek ez időben fogják megrohanni és hatalmukba keríteni a várost. Ennek a sajátságos hitnek számos nyomaival találkozunk Jeruzsálemben; ilyen az, hogy az Arany-kaput épen a fentemlitett okból tartják állandóan becsukva az uralmukat féltő mohamedánok.

Az utcák elnevezve nincsenek; csak néhány közülök jutott valamilyen bibliai névhez az ott tartózkodó frankok kegyelméből. Világításról szó sincs és a kövezet képzelhetlenül rossz.

A város négy negyede a keresztényeké, mohamedánoké, zsidóké és örményeké; azonban a felekezetek a különvált lakás tekintetében semmiféle kényszer alatt nem állanak.

A házak, mint mindenhol keleten fedélnélküliek, illetőleg lapos falazott tetőzettel birnak, mely itt különösen fontos az esőviz gondos összegyűjtése szempontjából. Kút ugyanis egy sincs a városban. Ciszternának szolgálnak az esőviz felfogására. A kémények is teljesen hiányzanak.

A zsidó-negyed külsőleg alig különbözik a többi negyedektől. Itt is, mint a többiben, elszomorító tanyát lel a szegénység, a nyomor és a szenny.

Salamon híres templomának helyén jelenleg a remek Kubbet-esz-Szakhra, más néven a nagy Omar- vagy szikla-mecset áll, letekintetve a Kidron-völgybe és kelet s délfelől határát képezve

lásunkor kérdem egy zsidó ismerősömtől, ki a közeli Szászsebes városából, hol nincs zsidó templom, jött ide, hogy miért jöttek a környékbeli zsidók oly tömegesen Alvinczre. Mire azt a választ nyertem, hogy: „ma van a szeluchosz utolsó napja, mert holnap már ujév!” Kellemetlen érzés fogott el! Nincs még valódi háború, csak békés játék, és én nekem mégis háboruban kell ünnepelnem az új évet! De vigasztalódtam, midőn hallottam, hogy civil hitfeleim is háborus világot éltek a szóban forgó szeluchoszkor. A sok katona számára a kis városka elég helylyel nem rendelkezvén, egy századot a zsidó imaházban helyeztek el. El lehet képzelni, az Isten haragját, midőn hajnal előtt az ájtatos héber könyörgések helyett száz oláh torok zengte karban az előző napi fáradságos menet hortyogó utóhangjait!

Hát a tapasztalt megrövidítésekről mit szóljunk mi, az urnak gyenge teremtményei, miért panaszoljuk el és kinek, mikor maga a Mindenható sem lett megkimélve a megrövidítés ily keserű adagja őt is érte!

a városnak. A zsidók világhírű szentélyének a siránkozó-hely nagy falán kívül, semmi nyoma. Az Aksamecset alatt lévő bolthajtásos csarnokokat ugyan Salamon lóistállóinak nevezték el a mozlimek, de nem elég alapos okkal arra, hogy ama elnevezésből tudományosan számbavehető következtetéseket vonhatnának a történet-buvárok. Ugy is hoztak eleget napfénye a híres állítólagos templom maradványai tekintetében olyat, amin majd kificzamodik a fantázia és csak mosolyog a higgadtan szemlélő. Tény az, hogy én az említett falon kívül, melyet péntek este kerestem fel, mit sem láttam a Salamon templomának még csak az állítólagos maradványai-ból sem. daczára annak, hogy buzgó tudósok mindenféle ismert és ismeretlen források alapján a nagy templom gondosan összeállított és a legcsekélyebb részletekig hű!) képét nyújtják a bámuló világnak az ő leírásaikban.

Alig képzelhető megragadóbb, meghatóbb látvány annál, mint mikor Jeruzsálem jámbor zsidósága összegyülekezik a siránkozó-s falánál a szívből fakadó fájdalom megrendítő nyilvánulásaival keseregve az imádott város elveszése fölött és hervadatlán reménykedéssel menesztve forró imát a Mindenhatóhoz, hogy könyörüljön végre választott népén... Sokáig elnéztem és elhallgattam a bánatos alakokat, kik halotti ruhájukba öltözve rajongó áhitattal csókolgáltak a szent köveket...

Nem akarom e helyt t. olvasóimat a zsidóságot első sorban érdeklő nevezetességek elősorolásával fárasztani. Általánosan ismert dolgok azok, melyekről kellő felvilágosítást nyújt bármely uti könyv és a könyvek könyve: a biblia ó-testamentoma.

Vajjon békésen fogja-e elviselni és nem fogja-e számon kérni alvinczi mózes vallásu hiveitől?

Ez a jövő titka. — — —

Erre beadtuk a jelentéseket.

Kettős rendekbe jobbra szakadozni a jobbszárny századra! szólta a figyelmeztető.

Négy századparancsnok egy torokból vezényelte erőlyes hangon:

Kettős rendekre szakadozz, jobbra át! Megvilant a kard a nevezett irány felé mutatva. Század indulj! és hátunk mögé került a derék Alvincz, mely Alvinczi tábornokot hiába keresett volna soraink között. Elsatnyult a nemzedéke; nem derogál most annak, hogy a szászvárosi hentesek közt a vezető mögött messze hátra álljon.

Alkenyérnél pihenőt tartottunk, hol több tisztársam körülöttem csoportosult és hallgatta e vidék érdekességéről szóló csekély magyarázatomat, mit Tövis óta folytattam, úgy hogy egy tisztársam borvizesnek nevezett.

(Folyt. köv.)

Rosner Armin.

További igénytelen közléseimben szoritkozom azokra, melyekről egy fiatal jeruzsálemi orvosnak, kivel ott megismerkedni szerencsém volt, szivessége folytán értesültem.

Jeruzsálem lakosainak számára nézve egészen biztos adatokkal nem birunk. Általánosan elterjedt nézet, hogy a szent várost körülbelül 36,000 lélek lakja; ezek közül 15,000 mohammedán, 13,000 zsidó és 8000 keresztény vallású. A különféle felekezetek zarándokainak száma évenként átlag 10,000-re rug. Csaknem valamennyi állam képviselve van Jeruzsálemben. Az idegen államok ott lakó alattvalói, számra nézve mintegy öt ezren, az illető konzulátusok védelme alatt állanak; monarchiánk képviselőtének e részben legtöbb dolga akad, amennyiben csaknem 3000 osztrák és magyar honpolgár lakja állandóan a várost. Az itt megtelepült németeken kívül az Európából bevándorolt zsidók legnagyobb része a német nyelvet beszéli, természetesen az érthetelenségig vegyítve török és héber szavakkal. Különbén a keleti zsidók közt legelterjedtebb a spanyol nyelv. A héber nyelv, mely különben másutt sehol sincs használatban, Jeruzsálemben társalgási nyelvnek van elfogadva és pedig különösen az európai és keleti zsidók közti érintkezésben.

Érdekes, hogy a zsidó-negyedben mohammedánok is laknak, valamint a zsidók közül sokan a többi városrészekben; egyedüli kivételt képez a tekintetben a keresztények negyede, melyben egyetlen egy zsidó család sem tartózkodik.

(Folyt. köv.)

Szécsi Ferencz.

Zsidó gyarmatok.

XIII.

E cikksorozatot a párisi »Alliance Israelite Universelle« a hozzánk beküldött cikkek elsejére vonatkozó következő sorokkal fejezem be.

Azon közleményekre vonatkozólag, melyek lapokban megjelentek és a melyek szerint több palesztinai földmives-intézet az Alliance Izraelit-Universelle kezessége mellett pénzt veretett volna, az Alliance augusztusi jelentése kimutatta, hogy egyetlen egy, az Alliancétől függő intézet, a jaffai földmives iskola, pénzt ugyan nem veretett, de az intézetben többféle pénzjegyet hozott forgalomba. Ezekről a földmives iskola igazgatója a következő adatokat közli:

Mivel az aprópénznek, t. i. a piaszternek (0.22 frank), 20 parasnak (0.11 frank) és 10 parasnak (0.055 frank) szükében voltunk, sőt alig juthattunk hozzá, gyakran zavarba jöttünk, mert a sok munkást teljesen nem fizethettük ki.

Hogy a vizsás helyzetben segítsünk, 1881. év május havában 1,915 piaszter névleges értékben (körülbelül 422 frank) 1, $\frac{1}{2}$ és $\frac{1}{4}$ piaszternek megfelelő bizonyos számú pénzjegyet készítettünk. Mihelyt a munkásoknak elég számú ilyen pénzjegyük volt, medjidiekre (a medjidi Jaffában 26 piaszter tér.), sőt negyed medjidiekre is, ha ilyenekhez juthattunk mert ezek is ritkák az országban, az elfogadott pénznemre váltottuk be. Akaratunk ellenére, mert a pénzjegyet csak munkásaink számára verettük, ezek közkezen forogtak Jaffában, hol, mivel az aprópénznek egyáltalán hijával vannak: szerencsés volt, a ki hozzájuk juthatott, úgy hogy nem kellett attól tartanunk, miszerint a pénzt a forgalomból kiveszni látjuk. Sőt az is megtörtént, hogy midőn hozzánk pénzjegyeink nem folytak be és ezeknek hiányát éreztük, Jaffában saját költségünkön hirdetményt tettünk közzé, hogy azon pénzjegyet, melyeket 14 nap lefolyása alatt hozzánk nem származtatnak vissza az országban elfogadott pénznemre való visszaváltás végett, később nem ismerjük el. Sokan rá sem hederitettek ezen hirdetményünkre, úgy hogy 1884. márczius havában körülbelül 347 franknak megfelelő értékben kényszerüségből 1000 drb, 1 1500 $\frac{1}{2}$ piastert képviselő pénzjegyet kellett készítenünk. Mégis, hogy a visszaélésnek elejét vegyük, ezen pénzjegyek kiadását, amennyire lehetett, elkerültük. A községi hatóság a maga részéről segítségünkre volt, amennyiben időről-időre pénzjegyeink forgalomba hozását a legszigorubban megtiltotta, sőt azok számára, kik elfogadják, vagy kiadják, pénzbírságot is helyezett kilátásba.

1881. május havában és 1884. márczius havában tehát mindössze körülbelül 765 frank összértéknek megfelelő pénzjegyet készítettünk; ezek közül vagy 375 frank értékű van forgalomban. Nagyon természetes, mihelyt elég apró pénz jutna el az országba: pénzjegyeinket azonnal teljesen visszavonnók és midőn azokat még ma is forgalomba tartjuk, egyedül azért teszszük, hogy munkásainkat teljesen kifizethessük.

A zsidó gyarmatok közül, a mi értesülésünk szerint, csak S i c h r o n J a k o b b a n készítették, a mieinkhez hasonló pénzjegyet. Jaffában a Breisch és Cie. cég saját használatára szintén készítettett 1 piasztert, 20, 10 és 5 parát képviselő pénzjegyet. Végre megemlítem, hogy Jaffában a Jeruzsálem szálloda még jóval előttünk készítettett 1 és $\frac{1}{2}$ piaszter értéket jelző pénzjegyet, melyekre még a névleges érték is rá van nyomva, míg a mieinkre minden érték megnevezése nélkül csak az 1, $\frac{1}{2}$ vagy $\frac{1}{4}$ számok vannak préselve.

A közölt tudósításokkal szemben állítom, hogy a jaffai német földmives iskola a pénzjegyeket nem saját használatára készítette, amíg Proszur Gaiffában tudvalevőleg ezeket saját használatára verette.

(Vége.)

Szabadelvűség — a halál után.

Dr. Kohn Samuel, a pesti rabbi mondotta az e hó 10-én tartott fővárosi bizottsági gyűlésen. Valóban megérdemli, hogy megörökíttessék, hogy röpke szóvá váljék. — Szabadelvűség, mely a halottaknál kezdődik és természetesen végződik is. Találó jellemzése ez akárhány testületnek, mely dehogyan bánja, hogy akármilyen szabadelvűen is bánnak el a zsidó hullájával. Az élő zsidó, no ez megint más szempont alá esik.

A nevezett bizottsági gyűlésen tárgyalás alá került az ó-budai zsidó hitközség ama kérvénye, hogy a zsidó temetkezési hely az új temetőn a többi felekezetétől elkülöníttessék, és hogy a Chevra Kadischnak továbbra is megadassék a jog, hogy a temetkezési díjakat beszédhesse.

Dr. Ország Sándor, az ó-budaiak orsz. képviselője szép beszédben támogatja a kérvényt, melyet Gelléri Szabó János el nem fogadhatónak tart, mert — ugymond — ellenkezik az a kultúra mai niveaujával. Korunk feladata az ellentéteket az osztályok közt kiegyenlíteni. A temető az egyedüli hely, hol az emberek közti különbség megszűnik; ez elv ellen cselekedni, szerinte hiba. Véry Károly rossz néven veszi a Chevra Kadischától, hogy a nem tagokat is megsarczolja, Tenczer Pál védelmére kél a Chevra Kadischának mire szót emelt dr. Kohn Sámuel és protestált az ellen, mintha az ó-budaiak kérvénye ellentmondana a korszellemnek. Szó is a mellett van, hogy a különbségek a felekezetek közt is megszűnjenek, de nem tudja belátni, hogy miért kell ezt a törekvést éppen a halottaknál kezdeni. (Tetszés) Nagyon szívesen látná, ha ember és ember közt különbség ne tétessék, de mindennek előtt ott, hol élőkről van szó. (Nagyon jó!) Éppen a temetőben hirdetni a liberalizmust az illetők akarata ellenére, ezt nem tudja helyeselni. Szó is a mellett van, hogy a Chevra Kadischa ellen hangoztatott vádat. A zsidóknál temetési díjakat egyáltalán nem szednek. Vallásparancsolta kötelesség, minden halottnak sirt, halotti ruhát és koporsót adni, legyen az szegény vagy gazdag. Minthogy pedig a szegények száma — fájdalom! — végtelenül nagyobb a gazdagokénál, egy gazdagnak mintegy 5 szegénynek temetkezési költségét kell viselnie. Ebben áll a Chevra

Kadischa nyereszkesége, melyet azt hiszem, helyeselni fog mindenki. (Általános tetszés.)

A szavazásnál 40 szavazattal 37 ellenében elfogadták a kérvény azon részét, mely az elkülönítésről szól, de elvetették (43 szavazattal 39 ellen) a kérvény ama részét, mely a Chevra Kadischa által eddig gyakorolt pénzbeszedési jog további fentartását óhajtja. Az ó-budai Chevra Kadischa e határozat mellett fenn nem állhat, mit az ottani zsidók természetesen abba nem hagyhatnak.

Róna József.

Az elmúlt héten a hírlapok, a kritikások s a nagy közönség beszéd tárgyát az iparcsarnokban megnyitott Arany-szobor mintáinak kiállítása képezte. Tíz hazai művész, kiknek jó része a legjelesebbekhez tartozik, kelt nemes versenyre, hogy ki tudja közülök a hazánk koszorus lantosát. Arany Jánost az őt megillető kompozícióval és kidolgozással ábrázolni, hogy ne csak művészi, hanem a versenymunkák egyike után ércbe öntendő alakja is hirdesse az utókornak a nagy epikus halhatatlanságát. A tíz művész által kidolgozott szobrok közül nem egy vitta ki az elismerést, de nincs közöttük egyetlen egy sem, melyről oly egyhangú, lelkes elragadtatással, oly magasztató dicséréttel nyilatkoztak volna, mint Róna Józseféről, kinek pályaművére mi már 3 hét előtt figyelméztettük olvasóinkat. A hírlapok hasábjait szentelnek a zseniális művész munkájának festésére és dicsőítésére; az iparcsarnokban hullámozó nép pedig nagy tömegben állja körül a jeles és ünnepezt szobrász művét, nem tudva mit csodáljon jobban a gyönyörű kompozíciót, vagy a remek kivitelét. A fiatal művész, ki csak most töltötte be a 25-ik évét, büszke lehet a fényes sikerre, de büszkének lehetnek rá a zsidók is, mert a ki ily szépet, ily magasztosat alkotott, hitsorsosunk. Nem e remek szoborról akarunk most olvasóinknak kritikát írni; nem akarunk a gyönyörű kompozícióról és kivitelről bővebben megemlékezni, megtettük azt nálunk hivatottabbak, mint az alább látható. Mi csak fel akarjuk használni az alkalmat, hogy életéből — noha még oly fiatal — egyes érdekesebb dolgokat közöljünk.

Róna Fehérmegyében, Lovasberényben látta meg először a napvilágot s itt részesült az első oktatásban is. Tanítói nem egyszer panaszkodtak rá, mert tanítványuk az előadások alatt nem nagyon törődött vele, hogy vajjon az n betűnek van-e két lába, vagy az m-nek. Iukább figyelte meg az embereket, állatokat s míg a tanító az egyszeregy magasztos tanát akarta beléje csepegtetni, ő az alatt agyagból vagy krétából azoknak bámulatra méltó utánzatát készíté,

Természetesen a tanító urak megjövendölték, hogy nem lesz belőle semmi, a mi azonban a kis Rónát nem hátráltatta abban, hogy hazajövet a toll helyett, valami öreg kést fogjon kezébe, hogy újra kedvelt munkájához lásson.

A 80-as évek elején híre járt, hogy a nagynevű Zumbusch bécsi tanítványai közül különösen kiválik egy magyarországi származású fiatal ember. Ez ifju Róna József volt. Azóta nagyon gyakran fordult meg neve a lapokban. Néhány év előtt a Behr-féle nagy szobrászati díjat Berlinben egy ifju művész nyerte el, s a hazailapok büszkén hivatkoztak rá, hogy a győztes a magyar Róna József. Majd Rómában találjuk, honnan Budapestre visszatérve, a műtárlatokon tünt fel kiváló alkotásaival. A „Szent Sebestyén“, melyért a Behr-féle nagy díjat nyerte, az „Olympi győző“, a „Szilén“ s egyéb szobrai a sajtó és a közönség osztatlan elismerésében részesültek. A fiatal művész a budai várbazárban levő műtermében — melyet a király engedett át neki ingyenes használatra — lankadatlanul és szorgalommal él nemes hivatásának, a mit legjobban mutat az iparcsarnokban elhelyezett Arany-szobor mintázata. Műtermében végig tekintve, ott szorgalmának, fényes tehetségének nem egy gyümölcsét láthatjuk. Csak a napokban fejezte be Kiss József jeles költőnk mellszobrát, mely — mire e sorok napvilágot látnak — már ott diszlik a műtárlaton.

Az „Enyelgés“, „Gyermekeit mosdató anya“, „Szent Sebestyén“, „Szilén“, Fésülködő leány“, s egyéb műtermében elhelyezett munkáit valódi gyönyörrel kell szemlélünk. Mindegyikben a szép gondolat szép formával párosul.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a művész — kinek munkáiról a kritika a legnagyobb és egyhangu dicsérettel nyilatkozik — most áll férfikorának kezdetén, elgondolhatjuk, hogy mennyi szépet, mennyi nemest fog még teremteni.

És most hadd álljon itt a legjelesebb műkritikusoknak a fővárosi sajtóban a művész Arany-szobor mintájáról irt véleménye.

Sturm Albert dr., a Kisfaludy-társaság tagja „Buda halálának“ jeles fordítója a Pester Lloidnak ugyancsak keddi számában Róna művét első helyen dicséri meg a következőkben:

»Áttérhetünk azon művekre, a melyekre nézve a jurynek ama nehéz munka fog kijutni, hogy belőlük válogasson. És itt legelőbb is Róna József munkája előtt kell megállnunk, ki a költő individualizálásában valóban jelentékenyét végzett. A kissé alacsony alapzaton ülő Aranynak, ki meglepő hasonlatosságu alakban van ábrázolva, a Gentusz, a pompásan kidolgozott ifju, nyújtja fel a babért. Az alapzat két oldalán reliefcsoportok vannak, melyeket zsenialis koncepcio és lebilincselő kivitel jellemez. Az egyik oldalán vadászjelenet a Mátrában »Buda halálából«, midőn a rettenetes bölény lovas támadójára, Buda királyra rohan. (Itt idézi Sturm »Buda hatálából« ama 20—25 verssort, melyek e jelenetre vonatkoznak.) Ha már a merészség is

tisztelet érdemel, ily borzalmas jelenetet plasztikus módon ábrázolni akarni, annál inkább s nem kevésbé tiszteletet parancsol a kivitel. Ép oly sikerült az alakokban gazdag jelenet, melyben az ősz Toldit, ki barátságába öltözködött, a magyar czimert bitorló olasz legyőzése után, a nép diadalmenetben kíséri a királyhoz. A hátsó részt egy költőileg kivitt illusztráció foglalja el, Arany következő verséhez: Száll a madár ágról-ágra, Száll az ének szájról-szájra. Egy madárpár, mely a megkoszoruzott lantról felfelé repül. Az egész mű egy igazi művésznak derék és örvendetés munkája.«

Az „Egyetértés“ így bírálja meg:

»Még két pályamunka vár bemutatásra, tagadhatatlanul a két legjelesebb: Strobl Alajosé és Róna Józsefé. Beszéljünk előbb ez utóbbiról. Egyenes vonalú egyszerű talapzaton, melynek lépcsőzetes alépitményei vannak, emelkedik a gazdagon diszitett karo szék, melyben a költő ül, kinek alakja arczban, testtartásban, draperiában egyaránt természetes. Válla kissé előrehajolt, majdnem meggörnyedt, a mi hiba. De erről később szólunk. A költő gondolatokba van elmélyedve. Egyik kezében könyvet tart. A lábok tartása is, nem úgy mint a legtöbb pályaműé discret harmoniában van az egész alakkal. A talapzaton magos dombor művek Toldy eszéjének és Buda halálának egy-egy jelenetét ábrázolják, oly erővel melynek párját a többi versenytársak művében, pedig jobbára mindegyik Toldyból és Buda halálából vette mellékalakjait, hiába keresnők. Valódi pazar fényt fejt ki a művész vésője, a magas domborművön, abban a jelenetben, a mint az öreg Toldy az óriás leverése után a nép ujjongása közt királya elé tér. Ép oly erőteljes az átelleni magas dombormű, a Budára rohanó duvad csoport. A talapzat elején egy en face ábrázolt, méztelen ifju alak felemelt karokkal babérágat nyújt a főalaknak; hátul pedig egy koszorú lant közül madarak szállnak ki, egy lépve a talapzatra tapad, s a koszorú szálagjain ez olvasható:

Száll a madár ágról-ágra,

Száll az ének szájról-szájra.

Csupán Strobl Alajos pályaműve vetekedik Rónáéval a sikerben a nélkül, hogy a talapzat egyszerűségében s a mellékalakok gazdag erejében emezét utolérné.«

A „Nemzet“-ben így nyilatkozik felőle Sonnenfeld Zsigmond dr.:

»Fiatal, sokat ígérő szobrász. A nagyon is diszes karszékből ülő főalak kissé meggörnyedve és előre hajolva, a mély gondolatba borult költőt mutatja, kinek egyik karja a szék támláján nyugszik. Ruházat és draperia egyszerűen és találóan van kezelve. A mellékalakok a valódi tehetség pazar erejéről tanuskodnak. Elől a költészet gyönyörű ifju alakjában, ki felfelé törekszik, hogy virágaival a költőt megkoszorozza. hátul a lant zöld ágakkal ékesítve, melyen madarak ide s tova szállnak, emlékeztetve Arany gyönyörű versére: Száll a madár ágról-ágra, Száll az ének szájról-szájra. A két oldalon relief jelenetek vannak »Buda halálából« és »Toldi estélyéből.«

Pulszky Ferencz hírneves tudósunk a Neues Pester Journalban a következőket írja:

»Róna, a kin a berlini iskola meglátszik, oldalszobrok helyett hautreliefeket alkalmazott az alapzaton; ezek egyike az öreg Toldi, a mint a nép diadala között az olaszszal való viaskodás után visszatér, a szerencsés ellentét által, mely a bajnok részvétlen méltósága között, a mint a büszke lovon ballag és a mozgalmas kép között van, a mint férfiak, nők, gyermekek körülötte tódulnak, valamint az igen szép alakítás által mindenésetre megérdemli, hogy bronzba öntsék.

A „Pesti Hirlap“-ban R. (Reviczky Gyula?) a következőleg ír:

»A legsikerültebb minták egyike a Róna Józsefé. Ez a fiatal szobrász nem mindennapi tehetséggel, izléssel és értelemmel lépett ki a versenytérre. Felfogása jellemző, kivitele biztos s művének talán egyetlen szembeötlő hibája, hogy a költő, a ki gondolatokba mélyedve

van ábrázolva, nagyon is mélyen hajol előre, bár ezt a hibáját is enyhíti némileg a szobor kissé alacsony talpzatán elől alkalmazott nőalak, — a halhatatlanságot szimbolizálva — a mint jobb kezével a költőhöz babérágat nyújt fel. A költő feje kifogástalan, jellemző, szépen van kidolgozva a halhatatlanság alakja is. Két oldalt a talpza-
zaton domborművű csoportok láthatók, nevezetesen Buda halálának vadászati jelenete a Budára rohanó vadkannal és Toldi estéjéből az a jelenet, midőn az óriás legyőzése után a nép diadallal kíséri a barátságába öltözött vén bajnokot a király elé.

Igen szerencsés ötlet volt Rónától, hogy hátul a talpza-
zaton a csodakardról szóló rege híres kezdő sorait érzéktette meg:

Száll a madár ágról-ágra,
Száll az ének szájról-szájra.

Egy megkoszorozott líráról madarak szállnak fel, mintegy jel-
képezve egyuttal a költő halhatatlanságát, mely lantjáról szállott fel.

Igazi művész ihletett alkotása az egész minta s csak a pályá-
zat kiváló eredményét konstatáljuk, ha azt mondjuk, hogy még sem áll versenytárs nélkül.“

Feleki Sándor.

A rabszolgaság a régi zsidóknál.

Azt mondja a szent irás a pogányokról: »Élethosz-
sziglan legyenek szolgálatokra«. És mégis bár az akkori vi-
szonyok közt éppen nem lehetett a rabszolgaságot megbolygatni: sokat vitatkoztak azon: vajjon az idé-
zett kinyilatkoztatást parancsnak vagy csak meghagyásnak
vegyék-e. De abban nem sokára megegyeztek, hogy min-
den, ami rabszolga, elvetendő és lehetőleg megakadá-
lyozandó. Így a biblia is meghagyta a szabadságot azon
pogány rabszolga számára, ki ura rossz bánásmódja foly-
tán egy szemét vagy fogát vesztette el. A rabbinok még
ezzel sem érven be, 24 féle olyan testi sértést sorolnak
fel, melyek ugyan e módon sujtandók; sőt az ember-
birtokkal szemben még olyan esetben is a felszabadításra
került a sor, ha zsidó gazdája orvos volt, a ki jóakaró
de mégia sikertelen gyógykezelése folytán különben is
beteg rabszolgáját ilyen testi sértésnek tette ki. Rab-
szolgáját a zsidó tulajdonos saját tetszése szerint nemcsak
bármikor felszabadithatta, de, sőt volt számtalan olyan
eset, melyben a törvény utalta erre.

Így a pogány rabszolga szabaddá lett, ha palesz-
tinai tulajdonosa nem palesztinai vevőnek, vagy
belföldi pogánynak adta el; ha külföldi zsidó gazdájától
Palesztinába menekülhetett; ha háboruban foglyul ejtet-
vén, megszökött; ha tulajdonosa a templomi kincstárra
hagyta, vagy mint gazdátlan jószágot elajándékozta. Ha a
látszólag haldokló rabszolgáját jelölte ki általános örö-
kösül és újra felépült, a rabszolga szabad maradt. Ha a
zsidó tulajdonos rabszolgájának megengedte, hogy zsidó
szertartásokkal éljen, így pl. hogy magára vehesse az ima
szijjakat, vagy hogy a szentírásból 3 mondatot olvasson
fel: úgy ezt a rabszolga felszabadításra vonatkozó hallga-
tologos kinyilvánításnak vették. A ki rabszolgáját fiának
mondta, az a rabszolga szabadságának rovására szavát
nem vonhatta vissza. Ha két zsidó közös birtokként vá-
sárolt egy rabszolgát és egyik gazdája ezt felszabadította,
akkor ugyanennek megtevésére törvény útján kényszeri-

tették másik gazdáját is, a ki a felszabadított munkaértéké-
nek felét kénytelen volt kárpótlásul elfogadni.

Egy önkénytelen emberbarát egy ehhez hasonló
esetben az egyik tulajdonos által felszabadított rabszolga
tulajdonjogát azonnal kiskoru fiára iratta és hivatkozott
a zsidó törvényekre, melyek a törvény szigorának alkal-
mazását kiskorúakkal szemben tiltják. De a rabbinusok még
gyorsabbak voltak az egyéni szabadság védelmében, mert
a kis rabszolga-tulajdonost hivatalból gyámság alá he-
lyezték és gyámját kényszerítették, hogy tisztelje a törvényt.

Ha a pogány rabszolga-tulajdonosaival zsidó hitre tért,
ugy a rabszolgák közül mindazok, kik a zsidó hitre té-
résben őt megelőzték, szabaddá lettek. Ezt a törvényt
érvényesítették egyszer egy királynővel szemben is, a ki
egész szolgaszemélyzetével tért át s aki egy újabbkori
történetíró szerint azon Venturia Paula volna, ki a com-
pusi és voluminai zsinagógák megalapítója volt s a kinek
sirkövét nem rég találták meg Romában.

Hogy mennyire dolgoztak a zsidók a szabadság ér-
dekében, kiviláglik a következő esetből is: Egyszer a ren-
des isteni tisztelet idejében Eléázár rabbinál csak 9 zsidó
jelent meg. Zsidó szempontból azonban csak 10 jelenlevő
adja meg az isten-tiszteletnek a nyilvános jelleget. A
buzgó rabbinak mit volt mit tennie? Kapta magát és
drága pénzen megszerzett pogány rabszolgája számára
megirta a szabadság-levelet, hogy így véle kiegészíthesse a
megkivántató számot. Azután azonnal törvényes erőre
emelték, hogy a nem zsidó rabszolgák, ha a vallásos
szertartásoknál mint kisegítők szerepelnek, szabaddá le-
gyenek. Hasonlókép jártak el, ha a rabszolganő szemér-
mét veszélyeztette rabszolgasága.

A fel nem szabadított rabszolgákkal szemben
ugyan ezen eljárás volt a törvény. Már Mózes tanítása ér-
telmében sem volt szabad a menekülő rabszolgát zsarno-
koknak kiszolgáltatni és a kegyetlen tulajdonos, ha po-
gány rabszolgáját meggyilkolta, halállal lakolt. Szombat
és ünnepnapokon általános volt a munkaszünet és az
ünnep örömeiben, sőt bizonyos nyilvános lakomákban is
részesíteni kellett a szolga személyzetet. A rabbinok még
megtoldták ezt a szabályt avval a kikötéssel is, hogy
olyan rabszolgavételt nem szabad kötni, mely éhség ide-
jén felmentené a tulajdonost rabszolgái eltartásának köte-
lezettsége alól.

Frankel L. A.

(Folyt. köv.)

Gyöngyszemek a talmudból.

Ismaelitát (akarnék szolgálni), de nem pogányt (csil-
lagimádó = obed kochobim) pogányt, de nem kabart,*) kabart, de
nem — zsidó theologust (talmid chacham), talmid chachamot,
de nem özvegyet és árvát.

*) Azonosok-e a talmud említette kabarok, kik roppant go-
nosz embereknek vannak feltüntetve, a kabar törzsszel (a ma-
gyarok történetében), nem egészen tiszta előttem. A kabarok a
talmud szerint a perzsa nép egyik kiváló osztálya volt. A szerk.

Ha nem akarsz valamit hallani, bedugod a füledet; ha nem akarsz valamit látni, behunyod szemedet; de nem tehetsz semmit, ha nem akarsz valamit gondolni, és nem tehetsz semmit akkor sem, ha nem akarsz valamit érezni. Szived és eszed ennél fogva, még sincsen annyira hatalmadban, a mennyire te ezt magaddal elhitheted.

*

Kihivni az emberek irigységét ép oly esztelenség, a milyen elvetemedettség szükség nélkül felkelteni az emberek könyörületességét.

*

És ha még oly pompás fegyverzetet viselsz is, és ha még oly büszkén lépdelsz is: életrajzod mégis arczodról rí le.

*

És ha a tengerek téntává, a náduszalak irótollakká, az egek tekercekké és az emberek hivatalnokká változnának: még akkor sem lehetne államférfiu számára a böles magatartást törvénybe foglalni. *)

*

Dicséred Baruria drága nyakékét; lám a szegény Tereza nyakéke sokkal szebb; sőt meg sem lehet vásárolni: maga szép fehér nyaka az.

Talmudista.

H i r e k.

Reformatus püspök és zsidó pap. Szász Domokos reformatos püspök Beszterczen f. hó 6-ikán szentelte fel az ujonnan épült reformatus templomot. Az isteni tisztelet után a püspök a város, a megye és a különféle testületek küldöttsége között fogadta a zsidó hitközségét is, melynek nevében Horovitz rabbi üdvözölte őt. A beszéd körülbelül így hangzott: „Traditióink szerint minden zsidó tartozik egy nemzsidó vallásu böles férfi megpillantásánál Istent dicsőíteni és neki hálát adni, hogy bölcsességéből ezt megajándékozta. Ezen kötelesség folytán, de főképen szívünk sugallatát követve üdvözöljük méltóságodat, és becses személye megpillantásakor az előirt hálát mondjuk Istennek, hogy méltóságodat olyan bölcsességgel ruházta fel, mely minden működésében nyilvánul s melynek hatása szűk körünkben is érezhető, a miért is szívünk mélyéből kívánjuk, hogy a jó Isten inélsóságos püspök urat édes hazánk javára sokáig éltesse.“ A püspök hosszú beszédben felelt, melynek tartalma a következő volt: „A traditiót, melyre a főtisztelendő rabbi ur hivatkozik, nagyon tisztetem, mert ez azon nép traditiója, melyből a próféták és nagy szellemek származtak és a melyből a mi valásunk is keletkezett. S ha a vallási tekintetben még mindig különbözünk is egymástól, s kölcsönös barátságban s szeretetben nem szabad egymástól különböznünk. A felebaráti szeretet ezen elvének van és leendő életem minde működése szentelve.“ — A disztrakomára, Horovitz rabbi is hivatalos volt. A főispán, püspök és Havas Gyula tanfelügyelő toasztjai után, melyek a vallás egyenlőség elvét hangsúlyozták, Horovitz Jenő főrabbi a következő pohárköszöntőt mondta: „Bölcsseink, azt a kérdést vetik fel: melyik a szentírás főelve, mely körül a többi törvények és parancsolatok csoportosulnak. A bölcsék egyike azt fe-

lelte: »A felebaráti szeretet.« Egy másik pedig azt állítja: „Az Istennek egysége.“ Egy harmadik azt vitatja: »Az emberi fejlődés történetének elismerése az.« Rabbi Tanchumá pedig azt feleli: E mondat, hogy „Isten az embert képmására teremtette“, legnagyobb fontosságú és horderejű. Minthogy a Midrás csak ezen utolsónak nevét említi, az ő véleményének leghelyesebbnek kell lennie. És valóban így van; mert a könyvek könyve, a szentírás, nem ritualis parancsolattal kezdődik, hanem az Isten képmására teremtett ember történetével, a mi nem egyéb, mint: az ember egyenlőségének elismerése. Hiszen így az Istenhez való hasonlatosságában minden ember egyenlő s egyetlen egy ember sem dicsekedhetik avval, hogy ő jobban hasonlít Istenhez, mint embertársa. Kívánom, hogy az új templom szószerkén ezen szellemben hirdessék Isten igéjét.« A beszédet zajosan megéltjenezték, a püspök a rabbihoz menvén, melegen üdvözölte. Megemlítendő, hogy ezután Szász Dénes, törvényszéki bíró Budaker kath. lelkész és Horovitz rabbi szép toasztbeszédben éltette. Este 6 órakor a püspök Horovitz rabbi látogatásával tisztelte meg. Kivüle csak Budaker, helybeli lutheranus lelkész tüntette ki látogatásával.

— **Zs. M. K. E.** A Zsidó-Magyar Közművelődési Egyesület előkészítő bizottsága f. hó 14-én, hétfőn este fél 8 órakor a Páris szálló külön termében ülést tart, melyre a bizottság tagjai ezennel meghivatnak.

— **Zsidó ezredparancsnok az osztrák-magyar hadseregben.** Beer Adolf alezredes a Laibachban állomásozó tüzér ezredben ezredessé és a nevezett ezred parancsnokává neveztetett ki. Beer ezredes aránylag még fiatal ember, prednizi születésű, a bosnyák hadjáratban annyira kitüntette magát, hogy Vilmos főherczeg kegyét a legnagyobb mértékben megnyerte.

— **A pozsonyi izr. hitközség** szokása szerint ez idén is küldött a királynak 8 pompásan feldíszített Mártonludat, melyeket a Wolf Joel hitk. elnök és Göttnér előjárósági tag juttattak a rendelkezési helyre.

— **Próbaszónoklat.** Marmarostein J. Lipót Szeniczen m. hó 29-én tartotta magyar és német nyelvű próba szónoklatát, melyek a hitközség tagjainak annyira megtetszettek, hogy a f. hó 13-ára kitűzött rabbi választás egyhangunak ígérkezik.

— **Mind a négy hitfelekezet számára** tartottak Pápán f. hó 5-én és 6-án hangversenyt, melynek szép jövedelmében a keresztény felekezetek szegény sorsu tanulóival egyenlő arányban részesítik a szegény zsidó növendékeket is. A hangversenyen Komáromy Mariska, Hock János orsz. képviselő, Liedl Ferencz és Somogyi Móron kívül helybeliek is közreműködtek. — Fenyvessy Ferencz orsz. képviselő szerkesztésében megjelenő „Pápai Lapok“ ezen alkalommal vezércikkben emlékszik meg erről a példás méltányosságról és legtisztább felebaráti szeretetről s ezt, a zsidóságot különösebben érdeklő igazságot állítja: „Még mindig nincs egészen kiirtva az antisemitizmus czudar bojtortánja! Valóban eszevesztett törekvés, és mi fő, egyenesen **hazaárulás**, a hazában békében élő hitfelekezetek közti egyetertés, vagy legalább is türelmességnek gonosz szándékkal való felbontása. Hazaárulás, mert **e hazát egyetlenegy vallás sem vindikálhatja pusztán csak magának.**“

*) Azaz, az államférfiu nem vezetheti az országot előirt szabályok szerint. Azt, hogy kell országok ügyeit intézni, megtanulni soh'sem lehet.

— **Idegen rendjelviselési engedély.** Ő felsége a király megengedte, hogy Bischitz Dáviné, szül. Fischer Johanna, a pesti izr. nőegylet elnökasszonya a szerb Natália-rendjelet, továbbá, hogy Goldberger Lipót galatzi osztrák alattvaló a román érdemjelet viselhesse.

— **Krajczár egylet** (Malbis Arùmin) létesült f. hó 3-án Csornán. Az egylet megalakításában az érdem ifj. Weiss Mór hitk., Spatz Adolf dr. iskolaszéki elnökökön kívül a tanítótestületé is. A krajczár-egylet célul a szegény iskolás gyermekek felruházását tűzte ki.

— **Zsidó tiszt a francia hadseregben** 400 van; közülök 40-nél több magas rangu. A zsidó tábornokok a következők: See, Lambert, Levi, Abraham, Brisae és Hinstin. Lambert tábornok Tunis és Páris volt parancsnoka jelenleg a zsandárok parancsnok-főfelügyelője; Levi tábornokot pedig az egész hadseregben a legjobb műszaki tisztnek tartják.

— **Hollandiában hitsorsosainkra** mivel Németalföld kormánya talán sokkal jobban méltányolja a zsidó tehetséget és szorgalmat, mint bármely más kormány, — sok szép állást biztak. Így Teixeira de Mattos M. az igazságügyminiszterium főtitkárja; Pinto és Ascher nevű hitsorsosaink hazafias szolgálataukért tanácsosokká lettek kinevezve; Rosenstein Leydenben, Druker és Simson Groningenben tanári és magas igazságügyi hivatalokat töltenek be. Prive Holland-Indiában annak idején a legfőbb törvényszéknél (Cassacioni) mint Hollandia első képviselője szerepelt, Stib pedig ugyanitt az első tanácsos állását tölti be. Hollandiának 28 zsidó felekezetű consulsági képviselője és hadseregében is számos magas állásu zsidó tisztje van.

— **Arany lakodalom.** Sátor-Alja-Ujhelyről írják: Friedlieber Albert és neje, Eszter, szül. Rubinstein f. hó 2-án ünnepelték meg házasságuk 50-ik évfordulóját. Az ünnepélyről, mivel annak megtartását a házasok csak a családhoz tartozókkal tudták, a hitközség előjárósága csak az utolsó órában értesült, mikor is a hitk. előjáróság és az iskolaszék tagjai a hitközség tanácsstermében szép számmal összegyülekezvén, onnan Bermann Lipót rabbi vezetése alatt az ünneplők lakására mentek. Az előjáróság és hitközség nevében Bermann Lipót, az iskolaszékében Reichard Salamon dr és a tantestületében ennek legidősb tagja Singer Israel üdvözölte őszinte és szívhez szóló szavakban az ünneplő házaspárt. — Friedlieber Albert, bár a régi talmudiskola növendéke, mégis minden tekintetben lépést tartott a korrallal. A 60-as évekből a héber és magyar felekezeti lapokban nem ritkán talpraesett cikkeket közölt. Egyik szép jellemvonása a jótékonyosság. A s.-a.-ujhelyi hitközség érdekében vagy 30 éve szakadatlan buzgalommal fáradozik s az iskolaügy meg a községi intézmények körül számtalan érdeme van. Mindezekért a községben tartós köztiszteltetnek és elismerésnek örvend.

— **Az osztrák államvasutak elnökének körözüvénye.** Czedik br., az osztr. á. v. elnöke, minden alantós közegéhez, hol tudvalevőleg az antiszemitizmus és nemzetiségi gyűlölet burjánjára sűrűn lehet akadni, egy körözüvényt küldött, melyben szigorúan meghagyja, hogy nemcsak a politikai ügyektől óvakodjanak, hanem legfőképpen a nemzetiségi és felekezeti kérdésekben legyenek tartózkodók,

és határozottan megkivánja, hogy e meghagyását a nyilvános helyiségeken kívül s a vasutmagánhasználatánál is tiszteletben tartsák. — E körözüvény kibocsájtására az elnök eddigi figyelmeztetései daczára is előfordult egyes közegeknek nemzetiségi és felekezet ellen irányuló eljárása szolgáltatott az okot.

— **Körözüvényt** küldött szét a szt.-pétervári cenzurái hivatal az antiszemita lapokhoz, melyben megtiltja, hogy a zsidó kérdéssel foglalkozzanak, s hogy e szót „shid“, a zsidók gúnynevét egyáltalán használják. A körözüvény kibocsájtásának okát a pénzügyi politika képezi, mely Wischnegradsky pénzügyminiszterre vezethető vissza. Így írja legalább a „Frankfurter Zeitung.“

— **Senkit sem kimél,** bárha egy korona vessen is fényt rá, az antiszemita sajtó. A múlt héten a bécsi „Vaterland“ eszeveszett handabandájáról szoltunk, most meg a lipcsei „Antisz. Correnspondez“-nek ennél még csunyább ténye fekszik előttünk. Olvasóink bizonyára emlékeznek még a napilapok azon hírére, hogy a magyar királyné nevében Stephania trónörökösne Heine sirjára koszorut tett. Heine tudvalevőleg kikeresztelkedett zsidó volt, hanem a zsidó származás az „Ant. Corresp.“-nek elég volt arra nézve, hogy megfélekedzván Heine érdemeiről, meg a tiszteletről, melylyel köteles lett volna egy királynő kitüntető kegyét tudomásul venni, dühtől tajtékozva, szoljon a magas kegyeletről és „visszaélésről“ beszéljen. melynek „zsidó reklam“ a célja.

— **Államügyészszé** nevezték ki Würzburgban (Bajororsz.) Silberschmidt Vilmos dr, hitsorsosunkat, amit pusztán csak azért említünk, amiért e kinevezésből kiindulva, a „Bayerische Landeszeitung“ meleg hangu cikket irt, s a melyben többek közt ezt mondja; „E kinevezés azért érdekes, mivel Luitpold herczeg kormányzósága alatt történt, akinek épugy mint praesumtiv utódjának a külföldi lapokban erős antiszemita elveket tulajdonitanak. „Silberschmidt kineveztetése tönkre teszi ezt a balvéleményt.“

— **Bökezü antiszemitákat** szeretett volna fogni Rohling dr. tanár a „Sulchan Aruch“-nak az ő aegise alatt készülő német fordítása számára, mely Baselben volna megjelendő, ez azonban eddigelé nem sikerült, mivel tudvalevőleg az antiszemita uraságok is olyan szentek, a kiknek kezei inkább maguk felé hajlanak. Ezért aztán kapta magát, Rohling mester és a „Historisch politische Blätter für das Katholische Deutschland“ című ujságban előfizetői felhívást eresztett szélnek, mely a 250 ívre terjedő Sulchán Aruch fordítása számára 125 frankos előfizetőket szeretne toborzani, hogy a már kész nagy művet sajtó alá bocsájthassák. No de a 125 frankos előfizetőktől Rohling tanár urnak alighanem felkopik az álla.

— **Az új szobranjebe** nemzetiség szerint a nagy többséget képező bolgárokon kívül 27 törököt, 3 görögöt, 1 spanyol zsidót és 1 románt választottak be.

— **A nagyváradi mükedvelük rendezősége,** mely megjegyzendő nem feleketi jellegű, f. hó 7-én tartott gyűlésében elhatározta, hogy f. hó 12-én a „Feketesas“ szállóban az izr. nőegylet javára elő fogják adni a „Piros bugyellaris“-t.

— **A magyarországi tanítók orsz. segélyegylete** 12 évi működése alatt 40 zsidó vallásu tanítót részesített segélyben, mi, tekintetbe véve, hogy r. kath-t 129-et, ev. ref.-t és ág. hitv. 59—59-et, unitáriust 1-öt, és kath.-t 14-et segélyezett, elég méltányosságról tanuskodik.

— **Magyar vagy német nyelvre** fordítassák-e le a bibliát?— ez a kérdés mozgatja a nyitrai hitközség tagjait. Azt hisszük, Magyarországon e kérdés felett nem is kellene vitatkozni, s e hitünkben támogat a nyitrai hitközség nagyobb része, mely a magyar fordítás mellett foglalt állást.

— **Menyegző.** A győr- és győrszigeti egyesült neol. hitk. rabbija, Fischer Gyula dr. Győrött f. hó 8-án esküdött örök hűséget a nyugalmazott rabbi leányának, a művelt és szép Ranschburg ~~Jolán~~nak, mely alkalomból fogadják a mi szerencsekívánatainkat is.

Vilmainak

— **Eljegyzés.** Dr. Flesch Armin, a nemrég megválasztott ó-kanizsai rabbi eljegyezte Perlesz M. nagykarolyi rabbi bájos leányát.

— **Dóczi Oroszországban.** Szent-Pétervárott a Don Juan jubilans előadása után Doczi Lajos »Csók« című vigjátékát adták elő, melynek költői szépségei és drámai ereje annyira elragadta a szt.-pétervári lapokat, hogy a vigjátékról valaminnyien a legnagyobb elismeréssel emlékeztek meg.

— **Franchetti báró** az ismert, lapunk által is nem egyszer említett olasz emberbarát Turinban meghalt. Livono, szülővárosának és zsidó hitközségének, melynek buzgó tagja volt, nagy összegeket hagyományozott. Franchetti, az ismert olasz zeneköltő a meghalt fia volt.

— **Bruck Lajos,** hirneves festő hitsorsosunk lakását Párisból Londonba tette át, hol jelenleg Churchill Randolph lord, volt külügyminiszter arczképén dolgozik.

— **A Jeruzsálemben való tartózkodást** a külföldi zsidóknak akár jó módúak, akár nem, az ottani hatóságok csak 30 napig terjedő időtartamra engedik meg, Legközelebb d'Arbela Gregory J. dr.-nak, a szultán volt udvari orvosának, ki jelenleg a palesztinai zsidó gyarmatokban működik, a hatóságok ezen új elhatározása szintén sok kellemetlenséget okozott és s állandó ott tartózkodásába a kormányzó csak azért egyezett bele, mivel orvos. Ezt jó lesz, ha a Jeruzsálembé kivándorolni szándékozók megjegyzik.

— **Prágában** m. hó 27-én az új zsidó templomban az izlésesen kitatarozott téli zsinagógát nagy számu közönség előtt adták át rendeltetésének. Kämpf dr. tanár, kormánytanácsos, rövid csinos beszédben fejtette ki az ünnepély jelentőségét, utána Fischl Sámuel hitk. elnök, Schmelkes és Austerlitz érdemeit, kiknek a zsinagóga kitatarozásában jelentékeny részük volt, köszönettel ismerte el.

— **15 zsidó van** a párisi politechnikára eresztett 220 tanuló között. A magasabb elemi iskolákban felvett tanulók közt a zsidók számaránya még kedvezőbb.

— **Windischgrätz-Vilhelmine** hgnő koszorut tett le egy nem rég Prágában elhunyt filantrop hitsorsosunk Swab Frigyes sírjára.

— **Tűzvész.** Kluzinból (Oroszorsz.) jelentik, hogy e városban 300 ház lett a lángok martalékává, köztük a zsinagóga is porrá égett. 200, nagyrészt zsidó család maradt fedél és betevő falat nélkül és több ember elégett.

— **A dunaszerdahelyi tüzkárosultak** számára Zadócs Kahn, párisi nagyrabbi 12,719 frankot gyűjtött.

— **A nyitrai izr. nőegylet** az uralgó nyomorral való tekintetből eddigi szokásától eltérően, nem 25, hanem 40 szegény iskolás gyerek felruházására nézve hozott határozatot.

— **Montreálban** (Canada) a portugál zsidó hitk. mostanában tette le új zsinagógának alapkövét, mely alkalommal Josef, a canadai zsidók rövid történetét elmondta ünnepi szónoklatában. — E szerint a zsidók 1776-ban kerültek Canadába: közülök hirnévre tett szert Josef Henrik, ki az Európával való közvetlen közlekedés egyik megalapítója volt, Franks törzstiszt, Washington segéde és Hast Ezaias, aki a parlamentnek háromszor volt tagja s a canadai zsidók számára megszerezte az emancipációt.

— **Schapira** drt egyetemi tanárrá nevezték ki Heidelbergbe, mely alkalomból a heidelbergi menyiségtani egylet nevében Zimmer dr. (nem zsidó) üdvözölte. Schapira dr, válaszában elmondta, hogy ha egyetemi magántanárt rendes tanárrá neveznek ki, az a dolgok rendje szokott lenni; de midőn őt, a bevándorlott orosz zsidót, részesítik ilyen magas kégybe, az egyetem rectorának, a badeni nagyherceg királyi fenségének nemes előitélettől ment gondolkodás módjáról tesznek tanuságot, melyet eléggé megköszönni nem tud. A zsidónál — ugymond — a Talmud a citatumok forrása, ezért engedjék meg, hogy ilyen-nel éljek. A talmud azt kérdegy helyen: Kit kell jobban tisztelned atyádat vagy tanítodat-e? s nyomban így adja meg rá a feleletet: tanítodat, mert atyádnak testi, tanítódnak pedig szellemi létedet köszönheted. Oroszország testi, Németország, Baden, melyet isten áldjon, s melyen egész lelkemmel csüngök, szellemi hazám. — Az üdvözlőket e beszéd után barátságos pohárra hitta meg, mit a nagyszámu nem zsidókból álló gyülekezet éppen olyan örömmel fogadott, mint a talpraesett választ.

— **Az „Asili Israelitici“** Rómában m. hó 30-án Alatri Sámuel commandeur elnöklete alatt a Collygio Romanoban jutalomkiosztó ünnepélyt tartott, mely több órát vett igénybe. Az ünnepélyen a zsidó hitk. előkelőin kívül jelen volt a közoktatásügyi miniszter, több főiskolai tanár, és a vallásos czélu intézet számos tisztelője. Alatri Giacomo, az intézet megteremtője, az eddigi szép eredményekről lelkes beszédben számolt be. Azután pedig kiosztották a jutalmakat.

— **Reichenbergben** a zsidók 115.000 frton építenek zsinagógát, mely jövő tavaszra fog elkészülni.

— **Fekete zsidók vannak,** — mint egy párisi tudósítás jelenti, — Cochinban (India), kik alakra és színre nézve egészen olyanok, mint a hinduk; de van már belőlük néhány Bombayban is, hol nagyrészt vagyonosabb zsidó családoknál vannak szolgálatban. Sassun Józsefnél, a Rothschild-Sassun házasság alkalmával szintén láttak ilyen két fekete zsidót, kik közül az egyik szakács volt, a másik meg metsző. Ezek a fekete zsidók még csak vagy 50 éve ismerik a zsidó nyelvet, ezelőtt imáikat hindu nyelven végezték.

Előfizetési felhívás!

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük október hó végével lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre . . . . . 7 frt — kr.
fél évre . . . . . 3 frt 50 kr.
negyed évre . . . . . 1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre . . . . . 6 frt — kr.
fél évre . . . . . 3 frt — kr.
negyed évre . . . . . 1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 3. sz.

Dávid király utolsó sarja.

— Philippon beszélye. —

[8. folytatás.]

— Hogy milyennek látom? Hát látlak seregéd élén, amint bátran vonulsz a kalifa elé, látlak rettenthetlenül küzdeni, — de mit ér mindez a tulnyomó számmal szemben. Látlak ingadozva, látom, mint lövik ki alólad a lovat, látom, mint szeded össze magad, de kardod pengéje csonka, törött; látom, mint menekülsz s zárkózol el Almozalban; látom, mint dulják szét fővárosodat, s ennek romjai közt látom a te holttestedet és leányodét...

— Borzasztó, rettenetes! Nyugot fia, mind ez megdönthetetlenül van a sors könyvében megírva?

— Nem, nem! Szultánom... hagyj néhány pillanatig nyugodtan... igen, már meg van... Uram van-e itt a te szerailodban egy rab?

— Egy rab? — kérde a szultán.

— Igen, egyetlen egy rab, a ki nagyot mérésztelt...

— Egy éppen ilyen emberem van.

— Nem közönséges fogoly ez, uram, nevét nem tudom, csak a mély börtönt látom, melyben sinylődik.

— Természetesen. Nos hát mi történjék vele?

— Ez a fogoly — szól Benjamin erős hangszólylyal — ez a fogoly a te szerencséd, egyedül ő képviseli megmenthetésed lehetőségét...

— Egyedül ő?

— Igenis, egyedül csak ő! De szultánom, mond csak, mi a neve, hogy tisztában lehessen az összefüggéssel is! — szól Benjamin mintegy tétovázva.

— A leggyalázatosabb hitetlenek egyike, egy zsidó! És ezek az átkozott istentagadók Dávid próféta unokájának merik tartani!

— Igen, igen, így van — volt Benjamin mintegy biztos tudását eláruló válasza. — De tudd meg, uram, Monstandged a zsidóknak igaz barátja; az sem talány, hogy miért? Anyja született zsidónő volt, akit a volt kalifa, iránta való határtalan szerelme miatt, úgy rabolt el szüleitől. Ez nevelte fel a mostani kalifát és a vérebe ojtotta a zsidók iránti szeretetet....

— Hát mihez fogjak? — kérde Zin Aldin kíváncsian.

Erre Benjamin hátralepett, fejét és jobb kezét az ég felé emelte, aztán tűzzel, lelkesedéssel szólt:

— Bármily nehezedre esik is, ben Daudot ki kell bocsájtanod a börtönből; neki kell adnod — ha mindjárt titokban is — leányodat, s Mostandged kalifához, mint követedet kell küldened, hogy ő esedezték az ország békéje, életed és trónod érdekében! Fénynyel, pompával kell körülvenned, tenger ajándékot kell neki adnod, hogy a kalifát és tanácsosait megnyerje számodra. Ő Juda nagy királyának fia; ezért a kalifa őt kegyelmesen fogja fogadni és meghallgatja kérésedet.

— Mit? — kiáltott fef a szultán felháborodva, — a hitlent, a kutyát, kinek kezét, lábát el akarom vetetni karddal, azt emeljem követemmé; annak Almozal rózsáját, leányomat adjam; azt én gazdaggá, tekintélyessé tegyem?... Soha!...

— A mint akarod, — szakítá félbe Benjamin s vállát vonogatta — hát hadd foszszanak meg rútul életedtől, trónodtól; hát csak bizd leányodat élte tavaszán a halálra; hadd legyen a serail minden drágaságával együtt a lángok martalékává; hadd legyen ez a virágzó város puszta rommá, sakálok és struczok tanyájává...

— Ne szólj, kegyetlen...

— És mindezt azért tennéd, hogy egy nyomorult zsidót életétől foszthass meg?!

Benjamin egészen kimerülvén, elhallgatott. De Zin Aldin folytatta:

— Hát mivel igazolod be, hogy való, a mit beszélsz! Szólj, miért higyjek én neked?...

Benjamin összeszedte magát:

— Ha nem hiszesz szavamban, miért váratnál meg, és miért fogattál el? Ám legyen, szolgállok példákkal is. Küldj Bagdadba, járass utána mi történik ott. A megmenekülés idejét ezáltal eljátszod nygan; de legalább meg fogsz győződni a felől, hogy állításom igaz. Kémeid, vagy követeid nem fognak eljutni Bagdadig, Rohobodban az előőrsre, Carchemisben pedig a kalifa seregére fognak bukkanni; — de ekkor aztán már késő lesz!

(Vége köv.)